Lektion 8. “Yttrandefrihet”

Handledning 55 min

00.00-00.15 Moment 1. Introduktion

1. **PeaceWorks**
    a. Peaceworks är en ideell freds- och ungdomsorganisation. Vi är en normkritisk plattform med visionen om en rättvis och hållbar värld i fred, där unga är aktiva samhällsaktörer. Detta samhälle kännetecknas av fred, global rättvisa och solidaritet, över och förbi socialt konstruerade, nationella, kulturella, sociala och ekonomiska gränser.

2. **Facts over Fiction - FoF**
    a. FoF är ett projekt som synar rollen som fake news och desinformation spelar i spridningen och befästningen av rasism i samhället.
        i. Vi undersöker kopplingen mellan den ökade rasistiska organiseringen bland unga och ökningen av fake news och desinformation.
        ii. Vi utforskar även hur det här **fenomenet** ska adresseras för att i sin tur motverkas.
    b. Projektet består av en metodbok som riktar sig mot lärare och skolpersonal och en serie workshops eller lektioner som vi kallar dem för elever.

3. **Dagordning**
    a. Moment 1. Introduktion
    b. Moment 2. Träna samhällsanalys och kritiskt tänkande
    c. Moment 3. Med egna ord (Helklassdiskussion)
    d. Moment 4. Sammanfattning och avslutande diskussion

4. **Safe Space: vad är det?...**
    a. **Värden:** Respekt, Hänsyn, Förståelse, Omtanke, Inkludering
    b. **Spelregler:**
        - **Vara respektfulla:** Handlar om att visa hänsyn till andras känslor, olikheter, identiteter, historier, förhoppningar och drömmar.
        - **Ej skratta åt andras erfarenheter:** Vi ska inte skratta eller skämta om andra och deras erfarenheter kring temana som vi kommer att navigera i lektionerna.
        - **Räcka upp handen:** Vi räcker upp handen om vi har något att fråga eller tillägga.
        - **Ha dialog och lyssna på varandra:** Vi pratar lugnt och har dialog med varandra, dvs lyssnar på vad andra har att säga innan vi själva pratar.
        - **Rasism inte medfött:** Vi utgår ifrån att rasism är ett samhällsproblem, inte medfött, och därför utmanar vi rasism genom att tänka kritiskt och att ha ett kritiskt förhållningssätt.
        - **Noll tolerans mot kränkningar:** Vi har nolltolerans för ord, handlingar, tankar och åsikter som skadar, kränker, eller stör våra klasskamrater.
    c. **Etik mot eleven:** Med etik mot eleven menas att ni som skola och utbildare har ett ansvar att behandla elever rätt. Vi kommer att beröra ämnen som är känsliga och laddade. Därför vill vi ge er chansen att förbereda er mentalt och emotionellt genom att ge er en triggervarning. Med triggervarning så menas en varning som ges innan man undervisar i något som kan väcka starka känslor hos elever.

5. **Syfte och mål**
    a. Att kunna analysera och förhålla sig kritiskt till medborgarrättigheter och grundpelare i det svenska samhället.
    b. Att förstå sambanden mellan olika samhällsfenomen.

c. Att eleven har kunskaper om samhällens organisation och institutioner, beslutsprocesser på olika nivåer samt demokratiska värden och mänskliga rättigheter.
d. Att eleven har förmåga att analysera och diskutera samhällsfrågor med hjälp av relevanta begrepp, teorier, modeller och metoder.

6. **Vad är yttrandefrihet**
    a. Fråga klassen vad yttrandefrihet är enligt dom.
    b. För att säkerställa att alla är införstådda med vad yttrandefrihet är så kan du ställa några kontrollfrågor såsom: Kan man säga vad som helst enligt denna definition av yttrandefrihet?

00.15-00.35 Moment 2. Träna samhällsanalys och kritiskt tänkande

7. **Gruppövning**
    a. Dela upp eleverna i mindre grupper (4-5 st).
    b. Eleverna ska, utifrån texten om yttrandefrihet (Svensk yttrandefrihet: en sammanfattning), diskutera, komma fram till, och skriva ner 3 positiva aspekter med yttrandefrihet och 3 utmaningar med yttrandefrihet. Eleverna ska också komma på en sak som de vill förbättra i samhället. Det kan till exempel handla om sport, gaming, naturen, klimatförändringar, vården, hälsa, mänskliga rättigheter, musik, och konst. Tanken är att de kommer förstå vad yttrandefrihet innebär då de ser att de har friheten att kunna göra samhällsförändringar.
        i. Exempel ifall eleverna har svårt att komma på egna
            1. Positiva aspekter och Negativa aspekter

a. Man behöver inte hålla med allt i politiken och kan yttra sig för att förbättra politiken
b. Man kan själv delta politisk och stå för sina egna värderingar
c. Man kan förbättra samhället genom att kritisera den

c. Det finns alltid en risk att människor utsätts för trakasserier, våld, och hot. Det finns människor som kritiserar yttrandefrihet med yttrandefrihet, och menar att man borde kunna säga vad som helst, även om det skadar andra.

00.35-00.45 Moment 3. Med egna ord

8. **Yttrandefrihet är…**
    a. Eleverna får nu gruppvis dela sina svar med klassen.
    b. Be eleverna att motivera sina svar med följdfrågor om det behövs: varför tänker ni så? Har ni tänkt på att man också kan tänka så här?

00.45-00.55 Moment 4. Avslutande diskussion

9. **Sammanfattning och frågor**
    a. Eleverna ska reflektera kring dagens lektion. Vad handlade lektionen om, enligt dem?
    b. Sammanfatta lektionen genom att säga att den försökte visa att det finns en balansgång att förhålla sig till mellan att kunna yttra sig fritt samtidigt som det alltid finns en risk att vissa yttringar kan vara skadliga för andra och utgöra hets mot folkgrupp.
    c. Påminn eleverna att dem kommer att forma morgondagens samhälle och att kunna analysera och tänka kritiskt kring samhällsrättigheter och

grundpelare i samhället är något som kommer hjälpa dem att bidra till ett positivt samhälle där alla människor känner sig inkluderade.

10. Tack

Svensk yttrandefrihet: En sammanfattning

Sverige har en stark tradition av yttrandefrihet, som är en grundläggande rättighet skyddad genom både grundlag och internationella konventioner. Rätten regleras främst i två av Sveriges grundlagar: Tryckfrihetsförordningen (TF) och Yttrandefrihetsgrundlagen (YGL), som tillsammans garanterar friheten att uttrycka tankar, åsikter och känslor i tryckta och elektroniska medier.

Vad innebär yttrandefrihet?
Yttrandefrihet innebär att varje individ har rätt att uttrycka sig fritt utan censur från staten. Den omfattar rätten att sprida information och åsikter genom tal, text, bild och andra medier. Denna frihet är dock inte absolut utan begränsas av vissa lagar som syftar till att skydda andra grundläggande värden i samhället.

Begränsningar av yttrandefriheten
Även om yttrandefriheten är stark, finns det lagliga gränser. Exempel på yttranden som inte är tillåtna inkluderar:

Hets mot folkgrupp: Spridning av hat eller hot baserat på exempelvis etnicitet, religion eller sexuell läggning.
Förtal: Oriktiga påståenden som skadar någons anseende.
- Olaga hot och uppvigling: Uttalanden som uppmanar till brott eller våld.
- Brott mot rikets säkerhet: Spridning av information som kan skada Sveriges säkerhet.

Tryckfrihet och offentlighetsprincipen
Tryckfrihetsförordningen (TF) säkerställer friheten att ge ut böcker, tidningar och andra tryckta skrifter utan föregående granskning. Den innehåller också offentlighetsprincipen, som ger allmänheten rätt till insyn i offentliga handlingar, vilket stärker både yttrandefriheten och demokratin.

Yttrandefrihet i modern media
Yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) utvidgar skyddet till radio, tv, film och andra elektroniska medier. Den garanterar bland annat att medieinnehåll inte kan censureras i förväg och att ansvar för yttranden alltid kan spåras via ett ansvarigt utgivarsystem.

Internationella åtaganden
Sverige är bundet av internationella konventioner, som Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna, vilket förstärker skyddet för yttrandefriheten. Detta innebär också att svenska lagar måste harmoniera med internationella normer.

Betydelse i demokratin
Yttrandefriheten är central i en demokrati. Den ger människor möjlighet att kritisera makthavare, delta i samhällsdebatten och bidra till en mångfald av idéer. Samtidigt balanseras denna frihet av lagar som skyddar individer och samhället från skadliga yttranden.

Svensk yttrandefrihet är därför både en frihet och ett ansvar, där individens rätt att uttrycka sig vägs mot samhällets behov av trygghet och respekt.